

نقش ژئوپلیتیک لرستان در رابطه با امنیت ایران

علی اصغر اسمعیل پور روشن

عضو هیات علمی گروه جغرافیا، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

سیاوش مرادی پور^۱

دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۲/۲۷

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۱۱/۲۷

چکیده

ژئوپلیتیک به همان اندازه که ملی و منطقه‌ای و بین‌المللی است و پدیده‌ها را در این سطوح مطالعه می‌کند به همان اندازه سطح خرد و فرو ملی را نیز از نظر دور نمی‌دارد و تحولات مقارن با پدیده جهانی شدن و تضعیف مرزهای ملی و تأکید بر گلوکالیزیشن یا جهانی محلی شدن نیز خود دلیلی بر صدق این ادعاست. با چنین نگاهی به علم ژئوپلیتیک بایستی به تحلیل و تبیین ژئوپلیتیک واحدهای استانی در منظومه‌های کشوری اقدام کرد. هدف این مقاله تحلیل و بررسی نقش ژئوپلیتیک لرستان در رابطه با امنیت ایران است. سؤال اصلی مقاله این است که استان لرستان از نظر موقعیت جغرافیایی، منابع اقتصادی و فرهنگی و زیست محیطی و جمعیتی و قومی چه نقشی در رابطه با امنیت ایران بر عهده داشته و خواهد داشت؟ نتایج این مقاله نشان می‌دهد که از تمامی جنبه‌های علم ژئوپلیتیک یعنی موقعیت جغرافیایی، اقتصادی، فرهنگی و قومیتی، مذهبی و نیز جمعیتی استان لرستان حائز نقشی کانونی و مهم در امنیت ایران است. با توجه به این مقدمه در این مقاله تلاش خواهد شد با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و نیز مقالات علمی و پژوهشی و نیز آمار و اطلاعات سرشماری‌های سازمان آمار کشور و نیز سالنامه‌های آماری و استفاده از نقشه‌های متنوع به تحلیل و تبیین نقش ژئوپلیتیک لرستان در رابطه با امنیت ایران پرداخته شود.

کلیدواژگان: ژئوپلیتیک، لرستان، امنیت ایران، جغرافیای سیاسی.

مقدمه

آنتونی گیدنز^۱ در مقاله‌ی گفتاری در باب فرایند فروریختن مرزهای ملی در روند جهانی شدن می‌گوید من معتقدم جهانی شدن به معنای زیورود شدن همه‌ی نهادهای ما است و این تحولات تنها در زمینه‌ی ارتباطات، تحولات بیشتری صورت گرفته است به طوری که دولت‌ها، ملت‌ها و زندگی شخصی ما را به شدت تحت تأثیر خود قرار داده است. در واقع جهانی شدن نقش زمان و مکان را نیز در زندگی ما تغییر داده است. درست است که فاصله به سادگی از بین نمی‌رود ولی انقلاب ارتباطات، مفهوم و نقش فاصله را دگرگون کرده است. مرزها، دیگر صرفاً مرزهای سرزمینی نیستند بلکه مرزهای فرهنگی، قومی، اقتصادی و ... که منجر به هویت‌های جدید فرهنگی، قومی و اقتصادی و ... می‌شود، نیز وجود دارند. روند تحولات در عصر حاضر به نحوی است که در عرصه‌های بین‌الملل تفسیرهای جدیدی از موضوع حاکمیت در حال شکل‌گیری هستند. در عصر جهانی شدن که عصر بی‌سرزمینی و فرا ناحیه‌ای بودن است و انسان‌ها برحسب توانمندی‌های اطلاعاتی، از حاشیه خارج و به متن جهانی شدن وارد می‌شوند و بالطبع به همان نسبت تکثرگرا می‌شوند، دولت از شکل سرزمینی و محدود به یک موقعیت ژئوپلیتیکی خاص و ثابت خارج می‌شود و بسیاری از الگوهای رفتاری (به ویژه اقتصادی) دیگر تابع وضعیت سرزمینی مشخص به لحاظ فیزیکی نیست؛ اما ظهور فرا سرزمین‌سازی به معنای حذف فضای سرزمینی نیست. سرزمین، هویت، ملت، حکومت، کشور به دلیل حیات و بازتولید سیستم تنوعات و تفاوت‌ها در میان انسان‌ها می‌مانند. یکدست شدن و یکپارچگی انسان در جهان غیرممکن است؛ زیرا انسان و تفاوت دو جزء جدایی ناپذیرند؛ یعنی انسان نیازمند تفاوت جهت شناخت خویش است. شاید اگر تفاوت‌ها نباشد، انسان‌ها دچار سردرگمی، نزاع، دل‌سردی و گمراهی شوند؛ یعنی جغرافیا حتی با وجود بحث‌های مربوط به فشردگی زمان و مکان و از بین رفتن فواصل و غیره زنده خواهد ماند. انسان با طبیعت سروکار دارد و روابط انسان با محیط که بیانگر اصلی جغرافیایی است، همچنان باقی می‌ماند و شکل دهی به اشکال جغرافیایی را حتی در عصر فضا بر عهده خود خواهد داشت. مکان، فضا، تفاوت‌ها و تشابهات، پخش فضایی - مکانی، پراکندگی، تفرق، ناحیه‌ها، مقیاسی و ... تولید خواهد شد (لطفی و نادمی، ۱۳۸۵: ۱۴۲).

خصوصیات فیزیکی زمین همانند ژئومورفولوژی، کلباتولوژی و تأثیرات آن‌ها بر خصوصیات فیزیکی انسان‌ها از جمله فاکتورهای ثابت تفاوت‌های ناحیه است. این عناصر به نظر می‌رسد که در عصر جهانی شدن همچنان از جمله عناصر بازیگر در ایجاد تفاوت‌ها و ایجاد نواحی خواهد بود و جغرافیای تفاوت‌ها را در عصر فضا زنده نگه می‌دارد. استدلال می‌شود که حتی با وجود تکنولوژی و ورود آن به عرصه‌های مختلف جهانی و به وجود آمدن خصوصیات مشترک غیر فیزیکی در عصر جهانی شدن، عوامل غیرانسانی همانند آب و هوا، جنسی زمین، توپوگرافی زمین، جنسی خاک، دوری و نزدیکی به دریا، وجود دیگر توده‌های طبیعی در نواحی، فرایند تفاوت‌ها و ایجاد اشکال جغرافیایی همانند مکان، ناحیه، محله، مقیاسی و ... را تولید و بازتولید می‌کند. به هر حالی باید دانست وجود تقسیم‌های ساده‌ای همانند مکان‌ها، نواحی، کشورها، سرزمین‌ها، شهرها، شهرک‌ها، حوزه‌های شهری به این معنا است که ما در اشکال و پیکره‌هایی زندگی می‌کنیم که سیاست ما را شکل می‌دهد و برعکسی تا زمانی که شهر،

^۱. Anthony Giddens

روستا، کشور، ناحیه، منطقه، مکان و سرزمین وجود دارند، جغرافیا نیز وجود دارد؛ پس در صورت از بین رفتن جغرافیا در جهانی شدن، این مفاهیم نیز بی‌معنا می‌شوند. جهانی‌شدن وحدت جغرافیایی را به دنبال ندارد. کشورهای گوناگون، نواحی و محلات به تقابل با فرایندهای عمومی بزرگ مقیاس تغییر می‌پذیرند تا به تولید فضایی کاملاً مخصوصی. در عصر اطلاعات، جغرافیا موضوع بوده و موضوع بودن آن از بین نمی‌رود، حتی ممکن است اهمیت بیشتری نسبت به گذشته پیدا کند. مکان‌ها و نواحی بدون شک تغییر می‌کنند، به دلیل پیامدهای بافت جدید جهانی که ناشی از عصر اطلاعات است؛ اما جغرافیا به چند دلیل زیر همچنان موضوع بودن خود را حفظ می‌کند: هزینه‌های حمل‌ونقل، تفاوت‌ها در وجود منابع، انعطاف فرهنگ‌های محلی و میراث گذشته، اصولی بنیادی سازمان فضا و امیال سرزمینی مردم. گلوکالیزیشن یا جهانی محلی شدن به همراه خویش تولید سرزمین را در مقیاس محلی به دنبال دارد. یان کلارک از همزیستی جهانی شدن و تجزیه در قرن آینده بحث می‌کند و تولید سرزمین‌های جدید را در مقیاس‌های محلی در عصر جهانی شدن محتمل می‌داند. کلاوسی دادز نیز تجزیه یوگسلاوی سابق را ناشی از جهانی شدن اقتصادی می‌داند (همان، ۱۳۸۵: ۱۴۲).

جهانی شدن معاصر پیوند نزدیکی با اشکال واقعی سرزمین‌سازی مجدد مثل منطقه‌گرایی و ظهور سیاست‌های ناسیونالیستی قومی دارد. ظهور فرا سرزمین‌سازی پیچیدگی‌های زیادتری به جغرافیا و فرهنگ، اکولوژی، تاریخ، سیاست، روانشناسی اجتماعی داده است.

شولت جهانی شدن را فرا سرزمین‌سازی ملی معنا کند و معتقد است: جهان از حکومت‌محوری به سوی چند محوری در حالی دگرگونی است. چند محوری که در آن باید سرزمین‌سازی و سرزمین‌زدایی را با هم مطالعه کرد. برجسته‌ترین جغرافیدانان سیاسی نیز در این طیف فکری قرار دارند. احتمالاً به دلیل حس تعلق و یا تعصب جغرافیایی و یا نوع نگرش فکری، آنان به مرگ ژئوپلیتیک، جغرافیا، حکومت، ملت، حاکمیت، سرزمین و مرز - ادعاهای جهان‌گرایان - اعتقاد نداشته و با آن مقابله می‌کنند. یکی از آنان اتوا است که در رأس این طیف فکری در میان جغرافیدانان قرار دارد. او مطلب جالبی درباره آینده سرزمین در سال‌های پیش رو بیان می‌کند. وی در مقاله‌ای به نام «پایان ژئوپلیتیک» به نقد تفکرات جهان‌گرایانی، همانند ویرلیو و یا ابراین و نیز کسانی که به بی‌اهمیت شدن سرزمین معتقدند، می‌پردازد. اتوا اعتقاد دارد که سرزمین‌سازی در آینده تداوم خواهد داشت ولی این سرزمین‌زدایی با نوع قبلیان، یعنی دوران جدید متفاوت است (مدیسون، ۱۳۸۰: ۱۶۹).

هدف این مقاله تحلیل و بررسی نقش ژئوپلیتیک لرستان در رابطه با امنیت ایران است. سؤال اصلی مقاله این است که استان لرستان از نظر موقعیت جغرافیایی، منابع اقتصادی و فرهنگی و زیست محیطی و جمعیتی و قومی چه نقشی در رابطه با امنیت ایران بر عهده داشته و خواهد داشت؟

رویکرد نظری و مفهومی

ژئوپلیتیک مجموعه پیچیده نیروهای متخاصم و متعددی است که در سرزمین‌هایی با ابعاد کوچک، به کشمکش می‌پردازند، هدف آنان از این کشمکش‌ها، یا اثبات تفوق سیاسی خود، یا بیرون راندن رقبای سیاسی از صحنه است مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است و در مورد افراد به معنی آن است که نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود بیم و هراسی نداشته باشند و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیفتد و هیچ

عاملی حقوق مشروع آنان را تهدید ننماید. لزوم و ضرورت امنیت - به این مفهوم - در جامعه از طبیعت حقوق بشری ناشی می‌شود و لازمه حقوق و آزادی‌های مشروع، مصونیت آن‌ها از تعرض و دور ماندن از مخاطرات و تعدیات است (رحیم‌پور، ۱۳۸۹: ۱۱).

موقعیت جغرافیایی کشور ایران همواره تاریخ گذشته آن را تحت الشعاع قرار داده است و این موقعیت در آینده هم سرنوشت‌ساز خواهد بود. ایران با دارا بودن ۱/۶۴۸/۱۹۵ کیلومتر مربع وسعت از تنوع آب و هوایی چشمگیر و منابع طبیعی سرشار و اراضی گوناگون با موقعیت سرزمینی ویژه برخوردار است. در طراحی مسائل استراتژیک و تاکتیکی توجه به بادهای موسمی، باران، برف، درجه حرارت در مناطق و فصول گوناگون کشور و نیز در کشورها و مناطق هم‌جوار از عوامل با اهمیت و قابل توجه شناخته می‌شود. موقعیت‌های سرزمینی، ارتفاعات و جلگه‌ها و پستی‌ها و... همگی در کاربرد سلاح‌های گوناگون، دستگاه‌های ردیابی، رادار، گیرنده و فرستنده مؤثر است. به عقیده برخی از پژوهشگران و تحلیلگران سیاسی سرنوشت تأسیسات و سازمان‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بشر در گرو یک سلسله عوامل طبیعی ثابت و متغیر است که همه آن‌ها از جبر جغرافیایی ریشه می‌گیرند (همان، ۱۳۸۹: ۱۱). این عوامل جغرافیایی عبارت‌اند از:

- ۱- عوامل ثابت مانند فضا، سرزمین، قلمرو، وسعت خاک و عوارض طبیعی
 - ۲- عوامل متغیر مانند جمعیت، منابع طبیعی، نهادهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی
- هر نوع تصمیم‌گیری سیاسی و نظامی باید در چارچوب عوامل ثابت و متغیر یاد شده صورت گیرد، هرچند با پیشرفت صنعت و صنایع نظامی و اختراع جنگ‌افزارهای اتمی محدودیت‌های عوامل ثابت مسافت، منابع طبیعی، اقیانوس‌ها، کوه‌ها، دریاها، نمی‌تواند مانع جدی برای کاربرد این قبیل تسلیحات باشد اما با توجه به اینکه هنوز کشورهای زیادی فاقد این قبیل تسلیحات هستند و این سلاح‌ها عمده‌تاً نقش بازدارندگی دارند، لذا عوامل یادشده از قوت و نفوذ خود کماکان برخوردار هستند. جایگاه جغرافیایی ایران، قرار داشتن در کنار ساحل خلیج فارس و دریای عمان از یک سو و در مجاورت اتحاد جماهیر شوروی سابق از سوی دیگر و دارا بودن منابع غنی نفتی و منابع کانی گوناگون و تنوع آب و هوایی، موقعیت ممتازی را از نظر ژئوپلیتیک برای این کشور فراهم آورده و قدرت خاصی به این کشور بخشیده که از دید قدرت‌های جهانی نیز مخفی نمانده است (رفیع، ۱۳۸۷: ۹۵).
- پس از کشف ذخایر عظیم نفت در خاورمیانه و مخصوصاً در حوضه‌های خلیج فارس به میزان ۳۹۶ میلیارد بشکه خاورمیانه و آبراه استراتژیک خلیج فارس و دریای عمان اهمیت ویژه‌ای یافته است. صادرات نفت، کشورهای عراق، عربستان سعودی، بحرین و سایر کشورهای حاشیه خلیج فارس را ثروتمند کرده است به طوری که درآمد سرانه برخی از این کشورهای کوچک عربی از بسیاری کشورهای پیشرفته غربی بیشتر است. این قدرت مالی کشورهای حوزه خلیج فارس و از جمله ایران، بازارهای بسیاری از جذابیت برای کالاهای ساخته شده جهان صنعتی فراهم آورده و اهمیت اقتصادی فراوانی به آن‌ها بخشیده است. ۳. نظریه استراتژیست‌های نظامی از جمله «آلفرد تایلر ماهان» معروف به نظریه قدرت دریایی به اهمیت آبراه خلیج فارس و تنگه عمان ویژگی خاصی داد. وی معتقد بود که کنترل خلیج فارس به وسیله یک دولت خارجی که دارای قدرت دریایی چشمگیری باشد می‌تواند موجب تسلط آن کشور بر خاور دور، هندوستان و استرالیا شود (کاویانی راد، ۱۳۸۳: ۶۶۹).

بر اساس نظریه «هلفورد مکیندر»، استراتژیست انگلیسی، در جهان یک جزیره بزرگ جهانی در بین قاره‌های آسیا، آفریقا، اروپا وجود دارد که قلب زمین محسوب می‌شود و در داخل این جزیره قرار گرفته شده است و دولتی که بر این سرزمین مسلط شود بر جهان فرمانروایی خواهد کرد. بخش‌های شمالی ایران جزو قلب زمین محسوب می‌شود و ایران از اعتبار خاصی در این میان برخوردار است. ۵- ایران با در اختیار داشتن تنگه هرمز از ارزش نظامی ویژه‌ای برخوردار است، زیرا وضعیت و ویژگی‌های توپوگرافی و عرض و شکل این تنگه به گونه‌ای است که هم امکان عبور و مرور کشتی‌های بزرگ جنگی و تجاری را به راحتی فراهم می‌آورد و هم با حاکمیت بر آن امکان مسدود کردن آن با توپخانه دورزن و موشک‌های با برد کوتاه وجود دارد (عسگری، ۱۳۸۳: ۲۹).

ایران در تنگه هرمز بیشترین منافع را دارا است؛ زیرا اولاً از نظر اقتصادی این کشور به شدت به تنگه هرمز وابسته است و ثانیاً این تنگه از حیث ژئواستراتژیکی برای دفاع از خلیج فارس که ایران در نیمی از مسائل آن شریک است و نیز دفاع از فلات ایران، ارزش فراوانی دارد (همان، ۱۳۸۳: ۲۹).

حضور ایران در بین کشورهای ترکیه و پاکستان در قالب پیمان منطقه‌ای ستو و تکمیل کمر بند امنیتی مطرح در سیاست مهار اتحاد جماهیر شوروی سابق کشور ما را بسیار حساس و با اهمیت می‌ساخت. بر اساس نظریه استراتژیست دیگری به نام «اسپایکمن» که او هم مانند آلفرد ماهان قدرت دریایی را کلید استراتژی جهانی می‌دانست، اصطلاح ریملند رایج گردید. او برخلاف نظریه مکیندر که نظریه‌ای مبتنی بر تسلط قلب خشکی‌های جهان است، معتقد بود ریملند عبارت است از شبه جزیره‌ای واقع در غرب و جنوب اروپا و جنوب آسیا که ایران را در برمی‌گیرد. بنا بر عقیده وی «هرکس ناحیه حاشیه‌ای ریملند را کنترل کند، حاکم اوراسیا خواهد بود و چنین کسی سرنوشت جهان را رقم خواهد زد». پس از جنگ دوم جهانی که اتحاد جماهیر شوروی توانست با در اختیار گرفتن بخش اعظم «قلب زمین» قدرت خود را تثبیت کند آمریکا به نظریه اسپایکمن روی آورد و سعی کرد کنترل همه نواحی واقع در ریملند را در اختیار گیرد. در دوران جنگ سرد امریکاییان کوشیدند طبق نظر «ژرژ کنان» سیاستمدار امریکایی معروف به استراتژی مهار که دومین اصل سیاست خارجی آمریکا نیز است در منطقه ریملند یک خط دفاعی در مقابل اتحاد جماهیر شوروی سابق ایجاد کنند (قامت، ۱۳۸۸: ۹۱).

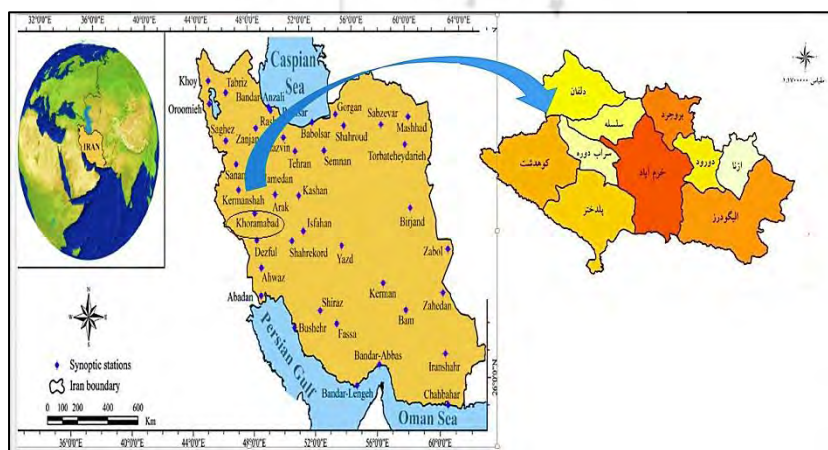
در طول دوران جنگ سرد، سیاست خارجی اتحاد جماهیر شوروی بر حصول «برابری نظامی» با ایالات متحده آمریکا و بازداشتن آن ابرقدرت از توسل به یک حمله هسته‌ای ناگهانی تأکید داشت. هزینه‌های تسلیحاتی که دولت شوروی در دوران جنگ سرد تحمل می‌کرد بسیار سنگین و طاقت‌فرسا بود و شاید یکی از دلایل فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی همین نکته اساسی باشد. نوزدهمین کنگره فوق‌العاده حزب کمونیست شوروی در دورانی که یک دبیر کل جوان و کارآمد زمام امور را به دست گرفته بود با تصویب برنامه‌های اصلاحات اقتصادی و سیاسی به کار خودش پایان داد. افول سوسیالیسم، رکود شدید اقتصادی، گسترش فرهنگ نخبه‌گرایی و عقب‌ماندگی تکنولوژی روسی که از تأمین نیازهای اساسی مردم نیز عاجز بود زمینه را برای یک عقب‌گرد ایدئولوژیک و اساسی در اردوگاه سوسیالیسم فراهم ساخت. با انتقال قدرت به گورباچف او اعلام کرد که سیاست خارجی «ادامه سیاست داخلی» آن است و هدف آن انجام وظایف سازنده برای بهبود وضع داخلی است. لذا شوروی اکنون نیازمند صلح است و تحولات به نحوی است که دشمن و کشمکش‌های گذشته خاتمه یافته است و رقیبان دیروز دوستان و شرکای امروز

تلقی می‌شوند. روزنامه نیویورک تایمز در مقاله‌ای تحت عنوان «ارتشی که سرخی‌اش را از دست داده است» از قول «سرگی روگو» یکی از پژوهشگران نظامی روسیه و استاد انستیتو بین‌المللی مطالعات نظامی نوشت: ... یک ماشین عظیم جنگی در یک لحظه، خود را در یک وضعیت شکست خورده دید، چرا که ارتش سرخ مبانی فکری و انگیزه‌های ایدئولوژیک خود را با شکست مارکسیسم از دست داد (همان، ۱۳۸۸: ۹۱).

اگر در دهه ۱۹۶۰ میلادی، اقدامات انجام شده دو ابرقدرت امریکا و شوروی علیه یکدیگر، جهان را در آستانه جنگ اتمی قرار داد و تهدیداتی که خروشچف و کندی علیه یکدیگر به عمل آوردند می‌توانست جهان را در آستانه جنگ جهانی سوم قرار دهد، در دهه ۱۹۹۰ دشمنان دیرین به شکلی غیرقابل تصور تبدیل به دوستان استراتژیکی هم شدند. از سوی دیگر، با وقوع انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ میلادی و استقبال ملت‌های مسلمان از مواضع ضد امپریالیستی و اعلام شعار «نه شرقی، نه غربی» در سیاست خارجی دولت ایران، امریکا و شوروی هر دو به یک نسبت منافع نامشروع خود را از دست رفته دیدند. با گسترش دامنه انقلاب و شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران هر دو ابرقدرت حمایت‌های سیاسی و نظامی بی‌دریغی از دولت عراق به عمل آوردند. بدین ترتیب با فروپاشی دولت سوسیالیستی شوروی و خاتمه جنگ سرد هیچ‌گونه تغییری در سیاست‌های دولت امریکا نسبت به ایران و حوزه خلیج فارس به وجود نیامد بلکه با روی کار آمدن دولت ریگان در سال ۱۹۸۱ سیاست‌های دوره جیمی کارتر با شدت بیشتری ادامه یافت (احمدی، ۱۳۸۶: ۲۶).

موقعیت جغرافیایی استان لرستان

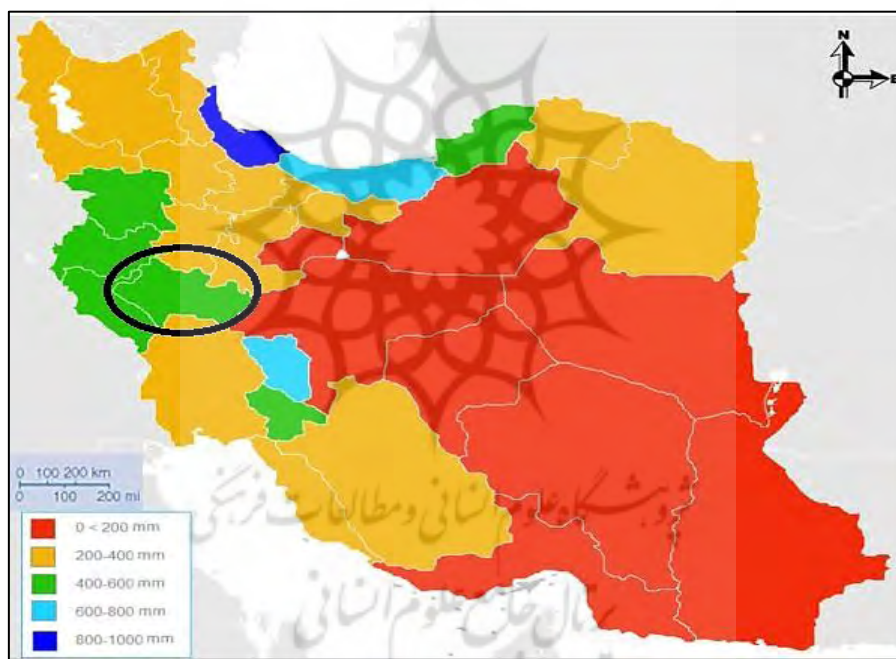
استان لرستان در غرب ایران، بین چهل و شش درجه و پنجاه و یک دقیقه تا پنجاه درجه و سه دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ و سی و دو درجه و سی و هفت دقیقه تا سی و چهار درجه و بیست و دو دقیقه عرض شمالی از خط استوا قرار گرفته و وسعت آن حدود بیست و هشت هزار و پانصد و پنجاه و نه کیلومتر مربع است. این استان، از شمال به استان‌های مرکزی و همدان؛ از جنوب به استان خوزستان؛ از شرق به استان اصفهان و از غرب به استان‌های کرمانشاه و ایلام محدود است. اشترانکوه با چهار هزار و پنجاه متر ارتفاع بلندترین نقطه استان لرستان است. پست‌ترین نقطه آن در جنوبی‌ترین ناحیه استان واقع شده و حدود پانصد متر از سطح دریای آزاد ارتفاع دارد (فنی و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۱۱).

نقشه شماره ۱- موقعیت جغرافیایی استان لرستان منبع: (<http://www.maphill.com>)

جغرافیای طبیعی استان لرستان

استان لرستان سرزمینی کوهستانی است که به جز تعدادی دره آبرفتی و چند دشت کوچک، ناحیه هموار ندارد. این ناهمواری‌ها که دارای سنگ‌های دگرگونی است، در نتیجه مجاورت با گنبد‌های خارایی (درونی) الوند و سرپند- (شازند) پدید آمده‌اند. در ناهمواری‌های اصلی استان (ارتفاعات اصلی زاگرس)، کوه‌ها به طور منظم از شمال غربی به سوی جنوب کشیده شده‌اند. این ناهمواری‌ها که معمولاً با دره‌های عمیق همراه‌اند، اغلب فشرده، بلند و ناصاف هستند؛ در حالی که ناهمواری پیشکوه‌های داخلی به صورت تپه ماهورهای گنبدی شکل و کم ارتفاع خودنمایی می‌کنند و نقاط بلند آن‌ها، به گنبد‌های خارایی مربوط‌اند. استان لرستان دارای آب‌وهوای متنوع است. در زمستان، هنگامی که در شمال لرستان برف و کولاک و سرمای شدید جریان دارد، قسمت‌های جنوبی آن از هوای مطبوع و بارانی برخوردار است. بررسی‌های اقلیمی نشان می‌دهند، خرم‌آباد دارای زمستانی معتدل و تابستانی گرم است و بروجرد زمستانی سرد و تابستانی معتدل دارد. الیگودرز نیز زمستانی بسیار سرد و تابستانی معتدل دارد (هاشمی، ۱۳۹۲: ۱۴۷).

نقشه شماره ۲- حجم بارندگی‌های استان لرستان

منبع: (<https://iranatlas.info>)

استان لرستان پرباران‌ترین استان کشور بعد از سه استان شمالی می‌باشد؛ به طوری که متوسط بارندگی سالیانه که برای کل کشور حدود ۲۵۲ میلی‌متر است، در لرستان به حدود ۵۸۰ میلی‌متر بالغ می‌گردد. این میزان بارش در کنار توپوگرافی کوهستانی و آب‌وهوای مناسب منطقه باعث به وجود آمدن یکی از غنی‌ترین شبکه آب‌های روان کشور با دارا بودن ۳۰ رودخانه دائمی جمعاً به طول ۲۴۵۰ کیلومتر گردیده که با احتساب آب‌های ورودی از استان‌های مجاور پس از کسر مصارف، بالغ بر ۱۳ میلیارد متر مکعب آب را به دریاچه پشت سد‌های دز و گرخه تخلیه می‌نماید که این حجم آب حدود ۱۱ درصد کل آب‌های جاری کشور است. همچنین لرستان با دارا بودن تشکیلات سخت زمین‌شناسی و ۳۵۰۰ کیلومتر سفره‌های آبرفتی بالغ بر ۵/۳ میلیارد متر مکعب آب‌های زیرزمینی را در خود

ذخیره نموده است. از مجموع پتانسیل آبی استان حدود ۲ میلیارد متر مکعب با راندمان ۳۵ درصد در بخش کشاورزی به مصرف می‌رسد (لشنی زند و دیگران، ۱۳۹۰: ۸۹).

تقسیمات سیاسی استان لرستان

در استان لرستان در سال ۱۳۵۲ استانداری لرستان تأسیس و از فرمانداری کل به استان تبدیل شده است. قبل از تأسیس استانداری لرستان با عنوان فرمانداری کل البته با همین محدوده جغرافیایی فعلی و تا حدودی گسترده‌تر و پهناورتر از لحاظ اداری تابع استان ششم (خوزستان) بوده است. در طی سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۸۷ اهم تغییرات و اصلاحات تقسیمات کشوری در استان لرستان به شرح زیر بوده است:

۱- در سال ۱۳۶۱ بخش الوار گرمسیری با مجموعه دهستان‌ها و سایر واحدهای سیاسی آن از استان لرستان منتزع و به شهرستان اندیمشک استان خوزستان انتقال یافته است.

۲- در سال ۱۳۶۸ بخش‌های کوهدشت و دلفان از توابع شهرستان خرم‌آباد و بخش درود از توابع شهرستان بروجرد از این شهرستان‌ها منتزع و با تأسیس فرمانداری در آن‌ها به شهرستان تبدیل شدند.

۳- در سال ۱۳۷۳ بخش‌های سلسله، پلدختر و جاپلق بر اساس مصوبه شماره ۱۳۲۷۴ مورخه ۱۳۷۳/۹/۶ از شهرستان‌های خرم‌آباد و الیگودرز منتزع و با عنوان شهرستان‌های سلسله، پلدختر و ازنا در آن‌ها فرمانداری تأسیس و به شهرستان تبدیل شدند.

۴- در شهرستان کوهدشت چهار شهر به نام‌های چقابل، کوهنانی، گراب و درب گنبد به ترتیب در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۷۵، ۱۳۷۷ و ۱۳۸۳ در آن‌ها شهرداری تأسیس و از روستا به شهر تبدیل شدند. این چهار شهر همه مرکز بخش هستند، لازم به ذکر است که شهر درب گنبد از سال ۱۳۵۴ به صورت فصلی دارای شهرداری بوده است، این شهرداری بیشتر در فصل بهار و به خاطر حضور زائران امامزاده شاهزاده محمد (ع) فعالیت داشته و از نظر خدمت‌رسانی نیز فعالیت چندانی نداشته است.

۵- در شهرستان پلدختر روستای معمولان مرکز بخش معمولان این شهرستان در سال ۱۳۷۹ در آن شهرداری تأسیس و به شهر تبدیل شده است.

۶- در محدوده شهرستان سلسله روستای فیروزآباد در سال ۱۳۸۱ به شهر تبدیل شده است.

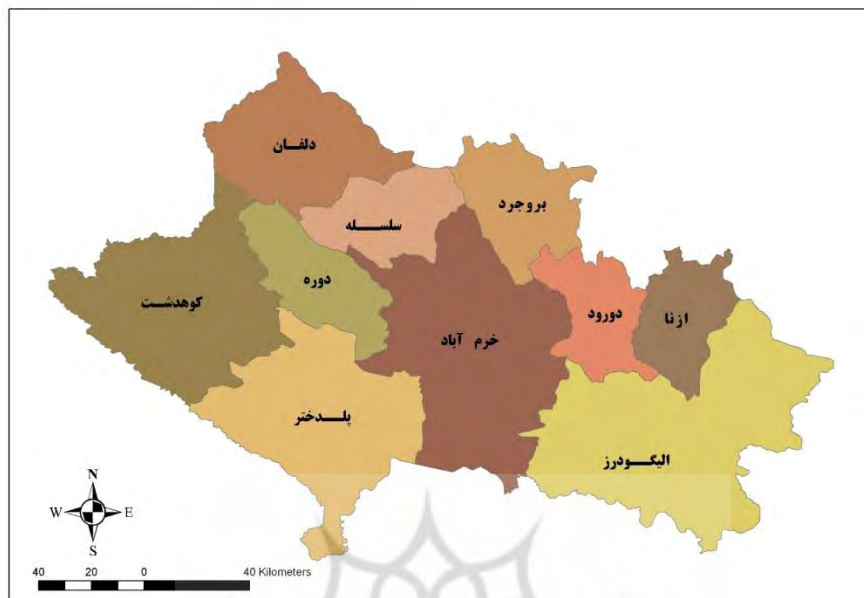
۷- در شهرستان ازنا نیز روستای مؤمن آباد در سال ۱۳۷۹ به شهر تبدیل شده است. نام قبلی روستای مؤمن آباد مأمون بوده است.

۸- در شهرستان درود در مورخه ۱۳۷۷/۴/۱۰ روستای چالانچولان مرکز بخش سیلاخور این شهرستان به شهر تبدیل و به عنوان شهر چالانچولان شناخته می‌شود (باقری و دیگران، ۱۳۹۵: ۸۹).

۹- در شهرستان خرم‌آباد روستاهای زاغه، چغلوئندی، سپیددشت، محمودوند و سراب دوره به ترتیب در سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۰ در آن‌ها شهرداری تأسیس و به شهر تبدیل شده‌اند.

۱۰- در سال ۱۳۸۶ بخش دوره چگنی از شهرستان خرم‌آباد منتزع و متشکل از بخش‌های چگنی، ویسیان و بخش جدید شاهینوند شهرستان دوره را تشکیل داده‌اند.

۱۱- در سال ۱۳۸۷ با تصویب وزارت کشور شهر محمودوند از توابع شهرستان جدید دوره به شهر ویسیان تغییر نام داده است (باقری و دیگران، ۱۳۹۵: ۸۹).

نقشه شماره ۳- تقسیمات سیاسی استان لرستان

منبع: (<http://www.darebadam.loxblog.com>)

۱۲- در طی سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۸۷ علاوه بر تغییرات و اصلاحات اشاره شده فوق در استان لرستان تغییراتی هم در خطوط مرزی دهستان ها، بخش ها و شهرستان های استان انجام گرفته است که ذکر همه آن ها در این گزارش مقدور نمی باشد. ضمناً در طی این سال ها تعدادی از آبادی ها نیز از استان لرستان منتزع و به استان های همجوار انتقال یافته اند. این انتقال در شهرستان های بروجرد، الیگودرز و دلفان به استان های اصفهان، مرکزی، همدان و کرمانشاه بوده است (احمدی پور و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۷).

جدول شماره ۱- تطورات تقسیمات کشوری استان لرستان

سال	تعداد شهرستان	تعداد بخش	تعداد شهر	تعداد دهستان	تعداد آبادی دارای سکنه	تعداد آبادی خالی از سکنه
۱۳۳۵	۳
۱۳۴۵	۳	۱۶	۱۰	۶۱	۳۴۹۳	۶۶
۱۳۵۵	۳	۱۷	۱۰	۶۳	۳۴۴۷	۴۶
۱۳۶۵	۳	۱۶	۱۰	۵۸	۲۸۹۸	۴۴۷
۱۳۷۵	۹	۲۵	۱۰	۸۱	۲۸۴۲	۶۴۱
۱۳۸۵	۹	۲۶	۲۳	۸۳	۲۸۶۵	۵۶۷
۱۳۸۷	۱۰	۲۷	۲۳	۸۴	۲۸۶۵	۵۶۷

منبع: (www.amar-lr)

جمعیت استان لرستان

برابر نتایج کلی سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، استان لرستان با یک میلیون و ۷۶۰ هزار و ۶۴۹ نفر به عنوان شانزدهمین استان کشور اعلام شد. بر اساس این گزارش از مجموع جمعیت لرستان، تعداد ۸۹۲ هزار و ۸۸۹ نفر مرد

و ۸۶۷ هزار و ۷۶۰ نفر زن هستند که در قالب ۵۰۹ هزار و ۲۵ خانوار زندگی می‌کنند. در استان لرستان، خرم‌آباد با ۵۰۶ هزار و ۴۷۱ نفر پرجمعیت‌ترین شهر استان است و شهرهای بروجرد با ۳۲۶ هزار و ۴۵۲ نفر و درود با ۱۷۴ هزار و ۵۰۸ نفر در دوم و سوم هستند. در این آمارگیری شهر رومشگان و همچنین دوره چگنی کم‌جمعیت‌ترین شهرهای استان هستند (حسینی، ۱۳۹۰:۳۷).

جدول شماره ۲- جمعیت استان لرستان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۵

شرح	جمعیت	مرد	زن	خانوار
کل کشور	۷۹۹۲۶۳۷۰	۲۰۴۹۸۴۴۲	۳۹۴۲۷۸۲۸	۲۴۱۹۶۰۳۵
لرستان	۱۷۶۰۶۴۹	۸۹۲۸۸۹	۸۶۷۷۶۰	۵۰۹۰۲۵
خرم‌آباد	۵۰۶۴۷۱	۲۵۵۷۸۱	۲۵۰۶۹۰	۱۴۴۹۵۸
بروجرد	۳۲۶۴۵۲	۱۶۳۸۲۸	۱۶۲۶۲۴	۱۰۲۲۵۸
درود	۱۷۴۵۰۸	۸۹۰۹۰	۸۵۴۱۸	۵۰۱۴۰
کوهدشت	۱۶۶۶۵۸	۸۴۴۴۱	۸۲۲۱۷	۴۵۱۵۵
دلفان	۱۴۳۹۷۳	۷۴۲۱۵	۶۹۷۵۸	۴۰۴۶۷
الیگودرز	۱۳۷۵۳۴	۷۰۵۷۹	۶۶۹۵۵	۳۸۵۰۳
سلسله	۷۵۵۵۹	۳۸۲۴۲	۳۷۳۱۷	۲۱۱۴۰
ازنا	۷۴۹۳۶	۳۸۰۴۷	۳۶۸۸۹	۲۲۴۱۱
پلدختر	۷۳۷۴۴	۳۷۴۶۲	۳۶۲۸۲	۲۱۳۰۳
دوره	۴۱۷۵۶	۲۱۴۶۷	۲۰۲۸۹	۱۱۹۴۸
رومشگان	۳۹۰۵۸	۱۹۷۳۷	۱۹۳۲۱	۱۰۷۴۲

منبع: (<http://nasimedelfan.ir>)

اقتصاد استان لرستان

لرستان با تولید سالانه حدود ۳ میلیون تن انواع محصول زراعی، باغی، دامی و شیلات، وجود بیش از ۶ میلیون واحد دامی، ۸۰۰ هزار هکتار اراضی قابل کشت و ۲۳ دشت مرغوب و حاصلخیز یکی از قطب‌های کشاورزی و دام‌پروری در کشور محسوب می‌شود. این استان همچنین در زمینه تولید آبزیان به ویژه ماهیان سرد آبی با تولید سالانه حدود ۱۵ هزار و ۵۰۰ تن ماهی در بین استان‌های غیر ساحلی کشور رتبه نخست را به خود اختصاص داده است (همان، ۱۳۹۰:۳۷).

در بخش صنعت نیز لرستان با قرار گرفتن در بخش چین خورده زاگرس دارای ظرفیت‌های مناسب معدنی است، به طوری که از ۶۴ ماده معدنی شناخته شده در کشور ۲۶ نوع در این استان شناسایی و ۱۸ نوع آن استخراج می‌شود. قبل از تحریم‌های غرب علیه کشورمان ۲۸ درصد اشتغال صنعتی در لرستان مربوط به صنعت سنگ بود و در این حوزه حدود ۱۲ هزار نفر مستقیم و غیرمستقیم مشغول فعالیت بودند که رقم قابل توجهی است. از مؤلفه‌های مثبت برای سرمایه‌گذاری در لرستان ضریب امنیتی بالاست، به طوری که این استان از نظر شاخص‌های امنیتی جزء پنج استان برتر کشور است، اما با وجود این امنیت مطلوب، مزیت‌ها و موقعیت مناسب، این استان هنوز از نظر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جایگاه مناسبی ندارد (حسینی، ۱۳۹۰:۳۷).

کشاورزی

منابع آبی فراوان، خاک حاصل‌خیز و شرایط خاص و مطلوب جغرافیایی در کنار نیروی کار جوان، تحصیل کرده و ارزان‌قیمت، لرستان را به مکان مناسبی برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی مبدل کرده است؛ به طوری که

علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری در این بخش می‌توانند با مدیریت صحیح این مزیت‌ها، از بازدهی بالای سرمایه‌گذاری و بازگشت سریع سرمایه برخوردار گردند. مساحت کل زمین‌های زراعی استان ۷۶۸۹۲۴ هکتار می‌باشد که در حال حاضر ۲۵ درصد آن به صورت آبی و ۷۵ درصد به صورت دیم کشت می‌شود. با توجه به منابع آبی فراوان در استان می‌توان با تبدیل اراضی دیم به آبی تحولی عظیم در این بخش ایجاد نمود که تأثیر آن بر سایر بخش‌ها از جمله فرآوری محصولات باغی و زراعی قابل ملاحظه خواهد بود (میره ای و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۶)

سطح زیر کشت محصولات باغی استان حدود ۵۴۱۴۳ هکتار است که در مجموع سالانه بیش از ۱۸۰۰۰۰ تن انواع محصول از آن برداشت می‌شود. بر اساس پیش‌بینی‌های به عمل آمده انتظار می‌رود میزان این تولیدات در آینده به بیش از ۲۶۰۰۰۰ تن در سال افزایش یابد. از مهم‌ترین محصولات باغی می‌توان انار، انجیر، سیب، زردآلو و گردو را نام برد. لازم به ذکر است بهترین و مرغوب‌ترین انار و انجیر کشور در این استان تولید می‌شود. لرستان با دارا بودن ۶ میلیون واحد انواع دام سبک و سنگین و میانگین تراکم ۲۳۷ واحد دامی در هر کیلومتر، مقام اول کشور از لحاظ تراکم دام در واحد سطح را به خود اختصاص داده است.

وجود بیش از ۲۴۵۰ کیلومتر مسیر رودخانه و آبراه، ۳۰۷۳ دهانه چشمه، ۳۴۵۶ حلقه چاه عمیق و نیمه عمیق و ۱۵۲۷ رشته قنات، لرستان را به مکانی مناسب برای پرورش آبزیان به ویژه ماهیان سرد آبی و گرم آبی مبدل کرده است. این استان با تولید ۹۸ میلیون قطعه بچه ماهی قزل‌آلا در سال حائز رتبه نخست کشور در بین استان‌های غیر ساحلی است. در حال حاضر میزان تولید سالانه گوشت ماهی در استان بیش از ۱۴۷۵۰ تن در سال است (همان، ۱۳۹۵: ۱۶).

جنگل و مرتع

مساحت کلی منابع طبیعی استان ۲۱۰۰۸۱۶ هکتار می‌باشد که ۸۸۳۵۰۳ هکتار آن به مرتع و ۱۲۱۷۳۱۳ هکتار آن به جنگل اختصاص دارد (سعادت مهر، ۱۳۸۴: ۱۰۴).

صنعت و معدن لرستان

بخش صنعت و معدن استان لرستان متأثر از وجود منابع زیرزمینی غنی و متعدد، آب فراوان، محصولات کشاورزی متنوع، دامداری گسترده، سوخت و انرژی‌های مناسب و همچنین نیروی کار متخصص زمینه‌ی گسترش و رشد چشمگیری دارد.

تعداد ۱۴۷۱ واحد صنعتی بزرگ، متوسط و کوچک در لرستان مستقر هستند که این رقم معادل ۱/۸۳ درصد کل تعداد واحدهای صنعتی کشور می‌باشد. برخی از واحدهای بزرگ و متوسط استان عبارت‌اند از: پتروشیمی لرستان، سیمان درود، فر و آلیاژ ایران، فولاد ازن، نساجی بروجرد، صنایع غذایی گهر، داروسازی بایر افلاک، صنایع شیر ایران، پارت لبن، تعاونی تولید الکل اتیلیک، آب معدنی بیشه، پلی‌استر لرستان، داروسازی اکسیر، کاشی جم، سامان کاشی، آهک صنعتی و هیدراته لرستان.

استان لرستان با دارا بودن بیش از ۹۹ معدن فعال، حدود ۴ میلیارد تن ذخایر پیش‌بینی شده، ۲۲۰۰۰۰۰ تن ذخایر قطعی قابل استحصال و استخراج ۲ میلیون تن سنگ خام در سال، جایگاه کم‌نظیری در امر استخراج، تولید و

فرآوری سنگ در ایران و جهان دارد. این استان با برخورداری از ۳ درصد سنگ‌های تزئینی جهان و ۲۲ درصد معادن سنگ کشور حائز رتبه اول معادن سنگ و با تولید سالانه ۱۲۰۰۰۰۰۰ مترمربع انواع سنگ‌های ساختمانی حائز رتبه‌ی دوم از لحاظ تولید این محصول در کشور است. تعداد کارخانه‌های سنگ‌بری موجود در لرستان ۴۵۰ واحد است که از این تعداد ۲۰ واحد مجهز به پیشرفته‌ترین خطوط تولید و ماشین‌آلات روز دنیا و بیش از ۱۰۰ واحد مجهز به پیشرفته‌ترین خطوط تولید داخل می‌باشند و از همین رو قابلیت رقابت مناسبی در سطح بین‌المللی دارند. به گونه‌ای که سنگ این استان به کشورهای حوزه خلیج فارس، اروپا، آفریقا و آسیای میانه صادر می‌گردد. همچنین انجمن سنگ لرستان قوی‌ترین انجمن تخصصی سنگ کشور می‌باشد (دهقانی زاده، ۱۳۸۷: ۱۲۷).

فرهنگ استان لرستان

جمعیت استان را طایفه‌ها و تیره‌هایی از قوم ایرانی لر تشکیل می‌دهند. گویش مردم لرستان لری است. محدوده سرزمین‌های لرنشین محدود به استان لرستان نیست و در استان‌های چهارمحال و بختیاری، فارس، اصفهان، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر، خوزستان، همدان و ایلام نیز طایفه‌های گوناگون لر پراکنده‌اند.

لرستان را از نظر گویش به چهار منطقه مجزاً می‌توان تقسیم کرد: الف) - منطقه لرنشین: شامل خرم‌آباد، پاپی، ویسیان، پلدختر، بالا گریوه، منطقه سگوند، گریت، زاغه، رازان، چگنی و مناطقی از کوه‌دشت. ب) - منطقه لک نشین: شامل چغلوئندی، الشتر، نورآباد، سر طرهان، قسمتی از کوه‌دشت و بخشی از دشت سیلاخور. ج) - منطقه بختیاری: شامل الیگودرز، شول آباد، بز نوید، ززو ماهرو، بخش‌هایی از درود و ازنا. د) - منطقه بروجردی نشین: شامل بروجرد، اشترینان، قسمت‌هایی از دشت سیلاخور و قسمت‌هایی از درود و ازنا. انبوهی از واژه‌هایی که در فرهنگ لری موجود است، چنان غنی و پر مفهوم‌اند که برای برگردان آن‌ها به زبان فارسی، باید آن‌ها را تعریف کرد؛ زیرا معادل این واژه‌ها در زبان فارسی وجود ندارد (دالوند، ۱۳۸۱: ۱۵۱).

گویش‌های لری یک پیوستار زبانی از گویش‌های ایرانی جنوب غربی است بین گونه‌های کردی و فارسی که میان مردم لر در غرب و جنوب غرب ایران رایج است. از میان تمام اقوام آریایی لر‌ها از نظر سازمان زبانی رابطه تنگاتنگی با کرد زبانان و فارس زبانان دارند در حالی که برخی پژوهشگران بیان داشته‌اند که لر‌ها از کردها منشعب می‌شوند دیگر پژوهشگران معتقدند که لر‌ها از قدیم الایام گروهی مستقل بوده‌اند گرچه از دو همسایه فرهنگی خویش تأثیر پذیرفته‌اند. گویش‌های مردم لرستان عبارت‌اند از:

- لری خرم‌آبادی: مردم شهرستان‌های خرم‌آباد، دوره و پل دختر و همچنین بخش بسیاری از مردم اندیمشک و شوش در استان خوزستان نیز به این گویش سخن می‌گویند.
- لکی: شهرستان‌های سلسله، دلفان و کوه‌دشت به این گویش سخن می‌گویند.
- گویش بروجردی: مناطق شمال شرق استان مانند مناطق بروجرد و بعضی از مناطق درود به این گویش سخن می‌گویند.
- لری بختیاری: مناطق شرق استان از جمله مناطق الیگودرز و ازنا و بخش‌هایی از مناطق درود به این گویش سخن می‌گویند.

موسیقی لرستان از تنوع و پیشینه ای کهن برخوردار است که به دو بخش کلی، موسیقی‌های آوازی (کلامی) و موسیقی‌های سازی تقسیم می‌شود. هم اکنون موسیقی لری در قالب ترانه به هفت بخش تقسیم می‌شود. بر اساس کاوش‌های باستان‌شناسی در مناطق لرنشین، تصویری از رقص و پایکوبی بر قطعه‌ای سفالی به دست آمده که قدمت موسیقی در این منطقه را به هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح رقم می‌زند. همچنین از آثار و شواهد به دست آمده در این مناطق تصویری از آلات موسیقی دوران مانند شیپور و تنبور بر روی ظروف نقره وجود دارد که حاکی از رواج موسیقی نزد این قوم در عهد ساسانی است. امروزه نیز برخی از نغمه‌های باستانی در قالب مقام‌های موسیقی قومی باقی مانده است. موسیقی و ترانه‌های مردم لر معمولاً در میزان‌های مرسوم ۲/۴، ۶/۸، ۷/۸ اجرا می‌شوند. همان‌طور که مشاهده می‌شود این وزن‌ها در موسیقی مردم کرد نیز وجود دارند؛ اما نکته قابل ملاحظه در این میان نحوه اجرای تأکیدها در هر قوم است که باعث تفاوت و ایجاد ویژگی برای هر قوم می‌گردد (همان، ۱۳۸۱: ۱۵۱).

جدول شماره ۳- میراث‌های معنوی و فرهنگی استان لرستان

ردیف	نام اثر معنوی-فرهنگی	پراکنش جغرافیایی میراث فرهنگی توضیحات معنوی
۱	آیین‌های ویژه چمر	استان لرستان
۲	بازی قیقاج	استان لرستان (علی‌الخصوص شهرستان دلفان) قیقاج ورزشی شامل سوارکاری و تیراندازی است که چابک سوران سوار بر اسب و تفنگ در دست، در حین تاخت، بر اهداف‌های مورد نظر شلیک می‌کنند و مهارت‌های خود را به نمایش می‌گذارند.
۳	عزاداری عاشورای خرم‌آباد	شهرستان خرم‌آباد
۴	مراسم عروسی داوت	استان لرستان
۵	مراسم عزاداری امام حسین در سقاخانه‌های خانگی بروجرد	شهرستان بروجرد

منبع: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری

گردشگری استان لرستان

لرستان با داشتن جاذبه‌های گردشگری فراوان مانند تالاب‌ها، آبشارهای زیبا، دریاچه‌های طبیعی پرآب، رودخانه‌های خروشان، جنگل‌های بلوط و همچنین مناطق زیبای کوهستانی. لرستان با دارا بودن ۱۵۰۰ اثر تاریخی و طبیعی ثبت شده، رتبه اول کشور از نظر تعداد این آثار را به خود اختصاص داده است. در واقع گنجینه‌ای برای طبیعت گردی در ایران است. این استان سرسبز و تاریخی به عنوان یکی از کهن‌ترین زیستگاه‌های بشر در دوران پیش از تاریخ، زمینه‌ها و ظرفیت‌های فراوانی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی در تمامی ایام سال را دارد. بر اساس آمارهای سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان لرستان، سالانه بیش از سه میلیون گردشگر داخلی و خارجی از مناطق طبیعی، فرهنگی، تاریخی و تفریحی این استان دیدن می‌کند. به گفته کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری لرستان، در حال حاضر استان لرستان دارای ۸۵۹ تخت در سطح هتل‌ها و ۵۱۴ تخت در سطح میهمان-پذیرها است (عینالی و دیگران، ۱۳۹۵: ۵۹).

جدول شماره ۴- جاذبه‌های گردشگری استان لرستان

قلعه‌ها	غارهای تاریخی	پل‌های تاریخی	دریاچه‌ها	آبشارها
قلعه فلک‌الافلاک	غار کلماکره	پل کشکان	دریاچه گهر	آبشار شیوی (تله زنگ) آبشار بیشه
قلعه کوهزاد	غار کوگان	پل شاپوری خرم‌آباد (پل شکسته)	دریاچه کیو	آبشار آب سفید آبشار وارک
مناره آجری	تونل برفی	پل کلهر		آبشار افرینه
		پل گاومیشان		آبشار چکان آبشار گریت آبشار نوژیان

منبع: استانداری لرستان

جدول شماره ۵- کوه‌های استان لرستان

نام کوه	بلندی	مکان حدودی
اشترانکوه	۴۲۵۰ متر	شرق درود
چهل نابلغان	۳۶۰۰ متر	شمال غربی بروجرد و جنوب نهاوند
کوه گرین	۳۶۲۳ متر	غرب بروجرد و شرق الشتر
کوه میش پرور	۳۵۰۰ متر	جنوب غربی بروجرد
قالی کوه	۳۲۱۵ متر	جنوب الیگودرز
کوه نجس	۳۲۰۰ متر	شمال کوه‌دشت
کوه شاه نشین	۲۹۰۰ متر	جنوب بروجرد
سفید کوه	۲۹۰۰ متر	غرب خرم‌آباد
هشتاد پهلوی	۲۵۶۵ متر	جنوب خرم‌آباد
تاف	۲۳۴۶ متر	جنوب شرقی خرم‌آباد
مخمل کوه	۱۹۶۶ متر	شرق خرم‌آباد
کبیرکوه	۱۹۱۴ متر	جنوب پلدختر

منبع: اداره گردشگری لرستان

جدول شماره ۶- موزه‌های استان لرستان

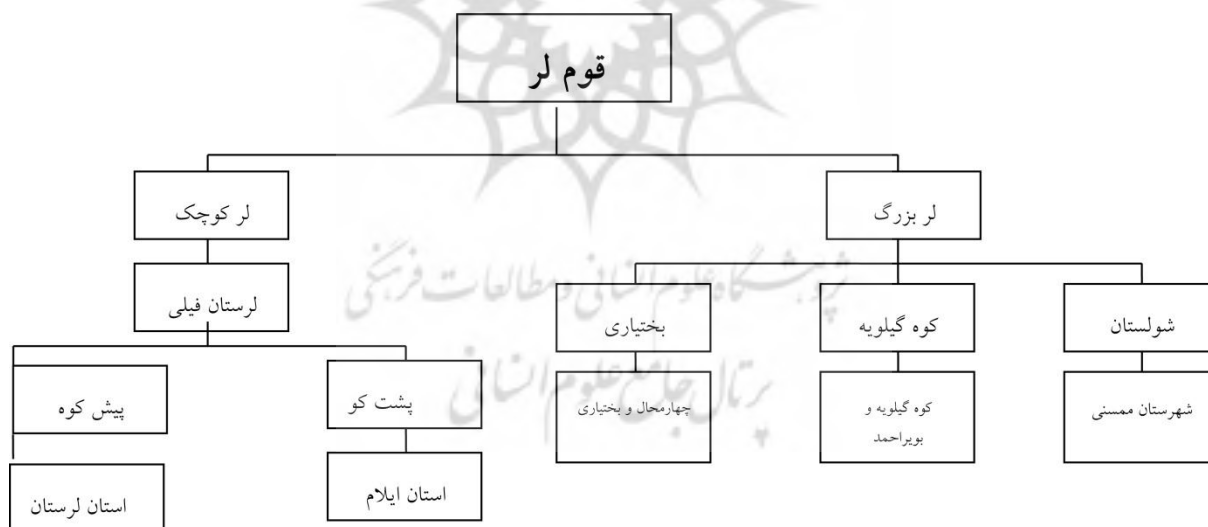
ردیف	نام موزه	آدرس
۱	موزه باستان‌شناسی فلک‌الافلاک	خرم‌آباد، قلعه فلک‌الافلاک
۲	موزه علوم طبیعی خرم‌آباد	خرم‌آباد، خیابان ۱۳ آبان
۳	موزه مردم‌شناسی الیگودرز	الیگودرز، خیابان شهدای شرقی
۴	موزه مردم‌شناسی بروجرد	بروجرد، خانه حاج آقا کمال‌الدین نبوی طباطبایی
۵	موزه مردم‌شناسی خرم‌آباد	خرم‌آباد، قلعه فلک‌الافلاک
۶	موزه مردم‌شناسی کوه‌دشت	کوه‌دشت، میدان فرمانداری، خیابان ۱۵ خرداد
۷	موزه مردم‌شناسی نورآباد	نورآباد، بلوار شهید بهشتی

منبع: استانداری لرستان

نقش ژئوپلیتیک لرستان در رابطه با امنیت ایران

لرستان (به لری: لورسو) به معنی سکونتگاه مردم لر، لرستان واژه ایست که به سرزمین‌های لر نشین اطلاق می‌گردد؛ و به معنای گستره جغرافیایی است که مردم لر در آن سکونت دارند به علت موقعیت جغرافیایی استان لرستان در ایران و برخورداری از موقعیت سوق‌الجیشی بودنان به محض هجوم متفقین در شهریور ۱۳۲۰ خرم‌آباد لرستان به مرکز سپاه تبدیل و تصمیم گرفته شد تا نیروهای نظامی از طریق راه‌های میانکوهی این منطقه و با استفاده از راه آهن خود را به اهواز برسانند. بعد از ورود نیروهای متفق به ایران، استان لرستان به‌عنوان یک سنگر پدافندی و نقطه

پشتیبان برای جلوگیری از ورود آلمانی‌ها با بکارگیری تجهیزات نظامی مورد استفاده قرار گرفت؛ و اگر عبور از لرستان برای نیروهای متفق اتفاق نمی‌افتاد هیچ‌گاه ایران به‌عنوان پل پیروزی برای متفقین مطرح نمی‌شد طی هشت سال جنگ ایران و عراق، استان لرستان به دلیل همسایگی با سه استان مرزی در غرب و جنوب غربی کشور از نظر سوق‌الجیشی دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای بود پس چنین می‌توان نتیجه گرفت که استان لرستان با توجه به این همه پیشینه تاریخی و گذر از کوران حوادث در ازمنه مختلف و دیدن این همه رویدادهای تاریخی و برخوردارگی از کلیه پتانسیل‌های مادی و معنوی از جمله منابع عالی و کانی موقعیت جغرافیایی مناسب از نظر ژئوپلیتیکی و سوق‌الجیشی همچنین دارا بودن موقعیت ژئواستراتژیکی از لحاظ ترابری با در اختیار داشتن ناحیه راه آهن لرستان و بهره‌جستن از مواهب طبیعی از هر نظر، سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و اجتماعی و بهره‌جستن از اتحاد یکپارچه مردم لر، به علت اعتقاد به مبانی و مقدسات دینی و مذهبی و پیروی از عالمان دینی و پیروی تقریباً یک پارچه از مذهب تشیع عثنی عشر جعفری و برخوردارگی از کلیه امکانات ترابری به‌صورت بالقوه و بالفعل و همچنین قرار گرفتن در نقطه وصل ایران به‌نوعی در نقطه عطف کشور جمهوری اسلامی ایران بطوریکه خدای ناخواسته اگر این خطه از خاک مقدس میهن عزیز به دست بیگانه افتد کلاً ارتباط شمال، جنوب و شرق و غرب کشور از هم گسسته و حتی به‌نوعی باید گفت که جاده قدیم ابریشم و ارتباط جهان از این ناحیه حساس به مخاطره خواهد افتاد بنابراین جا دارد از اهمیت ژئوپلیتیکی این استان در رابطه با امنیت کشور بخوبی پی برده و به آن توجهی خاص و ویژه داشت (قنبری و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۸۰).

نمودار شماره ۱- تقسیمات قوم لر از سال ۳۰۰ هجری قمری تاکنون

منبع: (امان‌اللهی بهاروند، ۱۳۹۱)

به علت موقعیت جغرافیایی استان لرستان در ایران و برخوردارگی از موقعیت سوق‌الجیشی بودن آن و حتی می‌توان به حالت دادن ژئواستراتژیکی بودن به این منطقه که بلافاصله به محض هجوم متفقین در شهریور ۱۳۲۰ خرم‌آباد مرکز استان لرستان به مرکز سپاه تبدیل و تصمیم گرفته شد تا نیروهای نظامی از طریق راه‌های میانکوهی این منطقه و با استفاده از راه آهن خود را به اهواز برسانند. بعد از ورود و هجوم نیروهای متفق به ایران و بخصوص ورود نیروهای انگلیسی به داخل ایران از ناحیه جنوب از استان لرستان به‌عنوان یک سنگر پدافندی و نقطه پشتیبان برای جلوگیری

از ورود آلمانی‌ها با بکارگیری تجهیزات نظامی استفاده شد و اگر عبور از لرستان برای نیروهای متفق اتفاق نمی‌افتاد هیچ‌گاه ایران به‌عنوان پل پیروزی برای متفقین مطرح نمی‌شد. طی هشت سال جنگ ایران و عراق، استان لرستان به دلیل همسایگی با سه استان مرزی در غرب و جنوب غربی کشور شامل استان‌های کرمانشاه، خوزستان و ایلام هم از نظر سوق الجیشی و هم از نظر پذیرایی از جنگ‌زدگان دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای بود (عینالی و دیگران، ۱۳۹۵: ۵۹).

مطالعات جدید شرکت ملی نفت از کشف ذخایر عظیم نامتعارف شیل نفت در استان لرستان حکایت دارد و پیش‌بینی می‌شود به زودی لرستان هم به جمع استان‌های نفت‌خیز کشور بپیوندد. سرزمین لرستان در عصر هخامنشیان و ساسانیان به علت اینکه بین پایتخت‌های این دو سلسله قرار گرفته بود از موقعیت ممتازی برخوردار و کوتاه‌ترین مسیری بود که همدان به شوش یا پاسارگاد و تخت جمشید را به مداین و شوش مرتبط می‌کرد. در این مسیرها هر چهار فرسنگ (۲۴ کیلومتر) یک منزل (قافله رو یا قلعه‌ای) با وسایل اولیه زندگی برای عبور کاروان و مبادلات تجاری ساخته شده بود که به مناسبات صعب‌العبور بودن جاده‌ها و عبور از کوه‌های مرتفع یا برعکس همواری و صاف بودن را این مقدار کم و زیاد می‌شوند آنچه مسلم است هخامنشیان مخترع پست (چاپار) بوده‌اند و پس از آنان سلوکیان اشکانیان و ساسانیان روش آنان را پیروی کردند و دولت‌های بعدی نیز به همین منوال رفتار می‌کردند (همان، ۱۳۹۵: ۵۹).

جدول شماره ۷- نمونه‌ای از راه‌های ارتباطی قدیم لرستان

شوش - جندی شاپور - لور - شاپور خواست - الشتر - نهاوند - همدان
شوش - لور - اندامش - شاپور خواست - بروجرد - کرج ابی دلف - همدان
خرم‌آباد - قلعه شهنشاه - قلعه چمشک - قلعه آب سرد - قلعه می‌شوند - قلعه سرو گل (گردنه دلچ)
گردنه کیلان - قلعه چهار تا - پل زال - قلعه رزه - قلعه حسینه - قلعه لور - دزفول

منبع: (korelor.blogfa.com)

استان لرستان در مسیر ترانزیت تهران به خوزستان واقع شده و از این‌روی از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد، اما با این وجود راه‌های مواصلاتی لرستان دارای کمیت و کیفیت مناسبی نمی‌باشند. خرم‌آباد، مرکز استان لرستان در فاصله ۳۷۰ کیلومتری اصفهان، ۱۲۷۷ کیلومتری مشهد، ۸۷۹ کیلومتری تبریز، ۴۹۸ کیلومتری آبادان و ۱۹۵۴ کیلومتری چابهار واقع شده و میانگین فاصله مرکز استان با مراکز استان‌های ایران، ۷۲۹ کیلومتر می‌باشد.

به علت موقعیت جغرافیایی استان لرستان در ایران و برخورداری از موقعیت سوق‌الجیشی بودن و حتی می‌توان به حالت دادن ژئواستراتژیکی بودن به این منطقه بلافاصله به محض هجوم متفقین در شهریور ۱۳۲۰ خرم‌آباد مرکز استان لرستان به مرکز سپاه تبدیل و تصمیم گرفته شد تا نیروهای نظامی از طریق راه‌های میانکوهی این منطقه و با استفاده از راه آهن خود را به اهواز برسانند. بعد از ورود و هجوم نیروهای متفق به ایران و بخصوص ورود نیروهای انگلیسی به داخل ایران از ناحیه جنوب از استان لرستان به‌عنوان یک سنگر پدافندی و نقطه پشتیبان برای جلوگیری از ورود آلمانی‌ها با بکارگیری تجهیزات نظامی استفاده شد و اگر عبور از لرستان برای نیروهای متفق اتفاق نمی‌افتاد هیچ‌گاه ایران به‌عنوان پل پیروزی برای متفقین مطرح نمی‌شد (مدهوشی و ناصر پور، ۱۳۸۲: ۲۵).

استان لرستان به خاطر وضعیت خاص جغرافیایی، نقش مؤثری در توزیع ترافیک باری و مسافری کشور به جنوب، غرب و مناطق مرکزی کشور را دارد. لرستان تنها استان در کشور بوده که ساخت ۲ شبکه ریلی بزرگ در آن فعال است و این امر نشان‌دهنده جایگاه استان در شبکه حمل‌ونقل کشور می‌باشد.

۲۵ درصد کل تنوع زیستی کشور در لرستان وجود دارد ۱۷۰۰ گونه گیاهی در لرستان وجود دارد که ۱۷۰ تا از آن‌ها اندمیک است. ۵ گونه جانوری اندمیک در لرستان در مجامع بین‌المللی ثبت شده است. یک میلیون و ۲۰۰ هزار هکتار از جنگل‌های زاگرس در لرستان وجود دارد. استان لرستان با داشتن ۶ میلیون رأس دام در ۲۸۸ واحد صنعتی، سهم مهمی در تولیدات دام و محصولات دامی کشور دارد (مدهوشی و ناصر پور، ۱۳۸۲: ۲۵).

اهمیت مفرغ استان لرستان به اندازه‌ای است که گریشمن باستان‌شناس فرانسوی در کتاب به جستجوی سیلک صفحه ۷۲ جلد دوم، هنر حقیقی ایران را هنر لرستان می‌داند و می‌گوید: اوج هنر سرزمین پارس، در هنر برنز لرستان است. گرچه به جز لرستان، اشیای مفرغی فراوانی در جنوب خزر، قفقاز و اروپا به دست آمده است ولی این اشیا به لحاظ فنی و هنری به هیچ وجه با مفرغ‌های یافت شده در لرستان قابل مقایسه نیست. استان لرستان با دارا بودن ۱۳.۵ میلیارد مترمکعب ذخایر تجدیدشونده دارای ظرفیت برداشت ۴.۲ میلیون متر مکعب آب در سال است که این میزان برداشت آب هیچ گونه تأثیری بر ظرفیت سفره‌های زیرزمینی نخواهد داشت. لرستان به عنوان یکی از استان‌های پرآب کشور می‌تواند به عنوان قطب تولید و صادرات آب‌های بطری شده در منطقه عمل کند، می‌افزاید: در حال حاضر شرکت آب معدنی بیشه لرستان با ظرفیت سالانه ۱۵۰ میلیون لیتر و داماش با ظرفیت ۳۶۰ میلیون لیتر در این استان در حال فعالیت هستند که از این ظرفیت تنها ۵۰ درصد به صادرات اختصاص داده می‌شود (مدهوشی و ناصر پور، ۱۳۸۲: ۲۵).

این استان به واسطه بارش‌های خدادادی و روان آب‌های موجود ظرفیت بسیار خوبی در حوزه کشاورزی دارد، به طوری که سالانه با ۸۰۰ تا ۹۰۰ هزار تن مازاد محصولات کشاورزی روبه‌رو می‌شود. این قابلیت عظیم فرصت‌های بسیار خوبی را در حوزه صادرات و صنایع تبدیلی این استان به وجود آورده است.

بر اساس آمارهای سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان، سالانه ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار تن انواع محصولات کشاورزی و دامی در این استان تولید می‌شود که قابلیت افزایش تولید به میزان ۳۰۰۰ تن را نیز دارد؛ اما با وجود چنین قابلیت‌های عظیمی بهره‌برداری‌های مناسبی صورت نمی‌گیرد. به عنوان نمونه در بخش تولیدات کشاورزی به دلیل بسته‌بندی نامرغوب، صادرات محصولات کشاورزی منطقه در حد مطلوب انجام نمی‌شود.

بر اساس آخرین آمار و اطلاعات موجود، مساحت اراضی کشاورزی استان ۷۱۳۶۵۸ هکتار بوده که ۱۹۹۶۱۶ هکتار آن به اراضی آبی و ۵۱۴۰۴۲ هکتار آن به اراضی دیم اختصاص دارد. سطح زیر کشت غلات (گندم، جو، شلتوک، ذرت دانه‌ای) استان ۵۰۵۳۶۵ هکتار است که از این مقدار ۸۳۲۰۵۵ تن محصول، تولید می‌شود. همچنین سطح زیر کشت حبوبات ۱۲۵۴۸۴ هکتار بوده که سالانه بیش از ۹۲ هزار تن حبوبات (نخود، لوبیا، عدس و...) در استان تولید می‌شود. گفتنی است، استان لرستان در این زمینه رتبه یک کشوری را به خود اختصاص داده است. مابقی سطح زیر کشت محصولات زراعی به محصولات صنعتی (چغندر قند، سویا و کلزا) سبزیجات (سیب زمینی، پیاز، گوجه فرنگی و...) محصولات جالیزی (خریزه، هندوانه، خیار و...) و نباتات علوفه‌ای (یونجه، شبدر و...) اختصاص یافته

است. سطح زیر کشت محصولات باغی استان ۳۸۴۳۰ هکتار بوده که ۴۹ درصد آن را درختان غیر بارور و ۵۱ درصد را درختان بارور تشکیل داده است. از این مقدار بیش از ۱۱۰ هزار تن انواع محصولات باغی تولید می‌شود. از جمله مهم‌ترین محصولات باغی استان می‌توان به انار، انجیر، سیب، زردآلو و گردو اشاره کرد (ضیائیان فیروزآبادی و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۱).

این استان همچنین با دارا بودن ۵/۶ میلیون واحد دامی در رده ششم کشور قرار گرفته و افزون بر آن در زمینه شاخص تراکم نیز رتبه اول کشوری را داراست. در شرایطی که متوسط تراکم دام در واحد سطح در کشور معادل ۸۴ واحد دامی در کیلومتر مربع است؛ شاخص استان لرستان ۲۲۰ واحد دامی در کیلومتر مربع است که این امر به منزله اهمیت دامپروری در استان لرستان محسوب می‌شود.

استان لرستان به عنوان یکی از مهم‌ترین قطب‌های دامپروری کشور، استعداد و توانایی ایجاد فرآورده‌های لبنی، صنایع تبدیلی، فرآورده‌های گوشتی و صنعت چرم و پوست را داراست. شایان توجه است که در این استان سالانه بیش از ۵۶ هزار تن انواع گوشت، ۲۶۶ هزار تن شیر، ۵۵۰۰ تن تخم مرغ و ۹۳۰ تن عسل تولید می‌شود.

استان لرستان از جمله استان‌های غیر ساحلی است که دارای ۳۰۳۹ دهنه چشمه، بیش از ۳۲۵۰ حلقه چاه عمیق و نیمه عمیق، ۱۵۲۷ رشته قنات و ۲۴۵۰ کیلومتر مسیر رودخانه و آبراهه است. این امکانات استان را دارای قابلیت و چشم انداز تولید ۲۳ هزار تن گوشت ماهی کرده است. در حال حاضر میزان تولید گوشت ماهی در استان بیش از ۵۵۰۰ تن در سال بوده که رتبه اول تولید ماهیان سرد آبی را در بین استان‌های غیر ساحلی از آن خود کرده است (ضیائیان فیروزآبادی و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۱).

استان لرستان از دیرباز به قطب سنگ کشور شناخته شده و هر زمان نام ظرفیت اقتصادی در این منطقه بر زبان جاری شده، یکی از محتمل‌ترین گزینه‌ها در کنار این عنوان، توانایی‌های لرستان در زمینه سنگ‌های تزئینی و ساختمانی است. در سال‌های گذشته در نبود کارخانجات و صنایع تبدیلی، سنگ لرستان و صنایع مرتبط با آن به عنوان یکی از عملیاتی‌ترین گزینه‌ها برای حل مشکلات اشتغال لرستان مورد توجه بوده و در این زمینه دستورالعمل‌های اداری تدوین و صادر شده است.

یکی از پتانسیل‌های استان لرستان ذخایر مواد معدنی می‌باشد که شامل مواد معدنی همراه با سنگ‌های آذرین، دگرگونی و رسوبی می‌باشد. به گونه‌ای که ۲۰ درصد از کل معادن کشور در استان لرستان قرار دارد. کل ذخایر سنگ‌های معدنی لرستان نزدیک به ۶۴ میلیون تن است که با وجود ۳۷۰ واحد فرآوری سنگ، اکثر آن‌ها با ظرفیت ۲۰ تا ۴۰ درصد فعالیت می‌کنند.

این استان همچنین به لحاظ پیشینه تاریخی و فرهنگی بسیار غنی بوده و به تبع آن از صنایع دستی اصیل و ارزشمندی برخوردار است. صنایع دستی استان لرستان را می‌توان به سه بخش عشایری، روستایی و شهری تقسیم کرد. صنایع دستی بخش عشایری اغلب شامل گلیم، قالی، سیاه چادر، چیت و... است و تولید آن‌ها عمدتاً جنبه خود مصرفی دارد. در بخش روستایی می‌توان به رشته‌هایی نظیر جاجیم بافی، قالی بافی و رنگرزی اشاره کرد. در نهایت صنایع دستی بخش شهری نیز شامل قلم زنی، خراطی، موج بافی و... است. در مورد گردشگری این استان نیز باید بدانید استان لرستان را می‌توان قطب گردشگری ایران عنوان کرد. آب و هوای مناسب، آثار باستانی

شگفت انگیز و شگفتی‌های طبیعی موجود در استان، لرستان زیبا را به لحاظ دارا بودن شاخص‌های گردشگری، ممتاز و منحصر به فرد کرده است (ضیائی‌ان فیروزآبادی و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۱).

بیش از ۱۷ نوع ماده معدنی در استان وجود دارد که شامل موادی از جمله سنگ، گچ، آهک، قیر طبیعی و تالک است. سنگ‌های تزئینی و نما (سنگ چینی یا آهک تمام‌مورف، سنگ گوهره خرم‌آباد و گرانیت)، سنگ‌آهک، سنگ‌گچ، سنگ سیلیس، خاک سیلیس، شن و ماسه کوهی و موزائیکی و فلوسپات و... از ۱۷ نوع مواد معدنی استخراجی استان محسوب می‌شوند. در حال حاضر ۱۴۵ معدن در استان به صورت فعال و نیمه فعال وجود دارد که ۶۰ معدن نیز متروکه هستند که این تعداد تنها افرادی که پروانه گرفته‌اند معرفی شده و هنوز به صورت علمی، حجم و تنوع آن‌ها مشخص نیست. وی میزان حقوق دریافتی دولت را در سال ۱۳۹۵ سه میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان بوده که این میزان نشان می‌دهد که نسبت به سال گذشته از رشد ۵۵ درصدی برخوردار بوده است.

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی - پژوهشی

بر اساس یافته‌های باستان‌شناسی این منطقه یکی از نخستین سکونتگاه‌های قدیمی بشر است و مفرغ لرستان از شهرت باستان‌شناسی زیادی برخوردار است. لرستان تنها استان ایران است که به دلیل اهمیت فوق‌العاده تاریخی یکی از ۴ بخش اصلی موزه ملی ایران را به خود اختصاص داده است. استان لرستان سومین استان پرآب کشور است و ۱۲ درصد آب‌های کشور را در اختیار دارد. این استان علیرغم غیرمرزی بودن خسارت‌های بسیاری در جریان جنگ ایران و عراق متحمل شده است. برابر با جدیدترین تغییرات در تقسیمات کشوری، استان لرستان ۱۱ شهرستان، ۲۷ بخش و ۸۴ دهستان دارد. استان لرستان هم‌اکنون دارای ۲۳ نقطه شهری و نزدیک به ۳۰۰۰ روستا است. شهرهای این استان شامل ازنا، الشتر (سلسله) الیگودرز، بروجرد، پل دختر، خرم‌آباد، نورآباد (دلفان)، دوره، درود، کوه‌دشت می‌باشند. لرستان یکی از استان‌های زیبا در غرب ایران است. لرستان جایگاه آثار باستانی و تاریخی فراوانی است. همچنین در این استان بیش از ۲۵۰ غار و پناهگاه صخره‌ای وجود دارد که نیمی از آن‌ها در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده‌اند.

اشترانکوه با ۴ هزار و ۵۰ متر ارتفاع بلندترین نقطه استان لرستان است. پست‌ترین نقطه این استان در جنوبی‌ترین ناحیه استان واقع شده و حدود ۵۰۰ متر از سطح دریای آزاد ارتفاع دارد. لرستان جایگاه آثار باستانی و تاریخی فراوانی است. همچنین در این استان بیش از ۲۵۰ غار و پناهگاه صخره‌ای وجود دارد که نیمی از آن‌ها در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده‌اند. لرستان تنها استان ایران است که به دلیل اهمیت فوق‌العاده تاریخی یکی از چهار بخش اصلی موزه ملی ایران را به خود اختصاص داده است. در لرستان حدود ۵۰ آبشار وجود دارد که هر سال در فصل‌های مختلف علاقه‌مندان بسیاری را به خود جذب می‌کنند. استان لرستان سومین استان پرآب کشور است و ۱۲ درصد آب‌های کشور را در اختیار دارد. این استان به دلیل قرار گرفتن در میان رشته کوه‌های زاگرس و وجود منابع فراوان آب، دارای موقعیت بسیار خوبی از لحاظ گردشگاه‌ها و دیدنی‌های طبیعی است. این استان با این که در مرز کشور قرار نگرفته، خسارت‌های بسیاری در جریان جنگ ایران و عراق متحمل شده است.

جایگاه ساختاری استان لرستان سبب گردیده تا از نظر توان معدنی استان لرستان به دو پهنه معدنی جداگانه با ویژگی‌های متفاوت تقسیم گردد. در بخش شمال خاوری استان به عنوان زون دگرگونه سندج - سیرجان ذخایر

معدنی موجود عموماً پیوند نزدیک با رویکردهای ماگمایی و پدیده دگرگونی دارد به همین رو در نواحی مورد نظر (خاور محور بروجرود - درود) ذخایری از مس (دره تخت ازنا) سرب و روی (گل زرد الیگودرز) گرافیت (ازنا و الیگودرز) سنگ‌های تزئینی و نما از سنگ چینی (سفید و ابری) مرمریت دانه‌ریز و یا سنگ‌های آذرین نفوذی (گرانیت تا گرانودیوریت) وجود دارد. در بخش متعلق به زون سنندج - سیرجان همچنان تالک فلدسپات و سیلیس گزارش شده است. در بخش مرکزی و باختری استان لرستان به عنوان قسمتی از زاگرس مرتفع و زاگرس چین خورده هیدروکربورها عمده‌ترین ذخایر طبیعی هستند مع‌هذا در این نواحی ذخایری نظیر سلسنتین (پل دختر)، رزینیت (کوه‌دشت) وجود دارد. منابع نمک استان متعلق به سازند گچساران می‌باشد که در بخش چغلوندی از آن استفاده می‌شود که ظاهر گنبدی دارد. سنگ‌های تزئینی بخش زاگرس استان لرستان متعلق به سازند شهبازان است که از جنس دولومیت آهکی بوده و به دلیل قواره دهی، رنگ کرم، صیقل پذیری با نام تجاری مرمریت گوهره مصرف می‌شود. عمده‌ترین محصولات صادراتی استان آهک لاشه موزائیکی است که به کشورهای حاشیه خلیج فارس، ژاپن، ایتالیا و اتریش صادر می‌گردد. استان لرستان با توجه به این همه پیشینه تاریخی و گذر از کوران حوادث در ازمنه مختلف و دیدن این همه رویدادهای تاریخی و برخورداری از کلیه پتانسیل‌های مادی و معنوی از جمله منابع آلی و کانی موقعیت جغرافیایی مناسب از نظر ژئوپلیتیکی و سوق الجیشی همچنین دارا بودن موقعیت ژئواستراتژیکی از لحاظ انتقال نیرو و بهره‌جستن از مواهب طبیعی از هر نظر، سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و اجتماعی و بهره‌جستن از اتحاد یک پارچه مردم لر، به علت اعتقاد به مبانی و مقدسات دینی و مذهبی و پیروی از عالمان دینی و پیروی تقریباً یک پارچه از مذهب تشیع عثنی عشر جعفری و برخورداری از کلیه امکانات ترابری به‌صورت بالقوه و بالفعل و همچنین، قرار گرفتن در نقطه وصل ایران به‌نوعی در نقطه عطف کشور جمهوری اسلامی ایران بطوریکه خدای ناخواسته اگر این خطه از خاک مقدس میهن عزیز به دست بیگانه افتد کلاً ارتباط شمال و جنوب و شرق و غرب کشور از هم می‌گسلد و حتی به‌نوعی باید گفت که جاده قدیم ابریشم و ارتباط جهان از این ناحیه حساس به مخاطره خواهد افتاد بنابراین جا دارد از اهمیت ژئواستراتژیکی این منطقه از لحاظ انتقال نیرو و تجهیزات در مقیاس جهانی کما اینکه در جنگ دوم جهانی به عینه مشاهده گردید همچنین از جنبه ژئوپلیتیکی این استان در رابطه با امنیت کشور به‌خوبی پی برده و به آن باید توجهی خاص و ویژه داشت.

لرستان به دلیل شرایط اقلیمی منحصر به فرد، ظرفیت توسعه آبرزی پروری و تبدیل شدن به قطب تولید آبرزیان پرورشی در استان‌های غیر ساحلی را دارد. این استان با داشتن ۲ هزار و ۴۵۰ کیلومتر طول مسیر آبی حوضه کرخه و دز توانایی تولید بیش از ۵۰ هزار تن انواع آبرزیان را شامل ماهیان گرمابی و سرد آبی در برنامه درازمدت خود دارد. وجود ۵۶۵ مزرعه تکثیر و پرورش ماهی در این استان اشتغال بیش از ۱۴ هزار نفر را به‌صورت مستقیم و غیر مستقیم در فعالیت‌های آبرزی پروری و صنایع مرتبط با آن در استان فراهم کرده است. استان‌های مازندران، خوزستان و گیلان به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم را در میان استان‌های شمالی دارند و لرستان در استان‌های غیر ساحلی رتبه اول آبرزیان پرورشی را دارد.

رتبه اول در زمینه تولید لوبیای ایران در اختیار لرستانی‌هاست. رتبه اول کارآموزی دانشگاه‌های دولتی مربوط به محافل آکادمیک این استان است. در زمینه شاخص تراکم دام‌پروری نیز رتبه نخست را در صنعت دام‌پروری ایران به خود اختصاص داده‌اند.

این استان در سال‌های اخیر، رتبه نخست در زمینه توسعه و تجهیز مدارس را در بین مدارس ایران دریافت کرد. لرستانی‌ها در زمینه تولید بچه ماهی، تولید ماهی سرد آبی و تکثیر بچه ماهی قزل‌آلا، رتبه اول کشوری را از آن خود کرده‌اند که نشان‌دهنده ظرفیت‌های بالای صنعت شیلات در این منطقه است. این منطقه، رتبه نخست کشوری در زمینه کاهش آتش‌سوزی جنگل‌ها را نیز در اختیار دارد. هم‌چنین رتبه نخست صنایع خدمات سبز^۱ به این استان اختصاص یافته است.

اعتبار صنعت شیلات لرستان به قدری است که اخیراً بیش از ۱۰ میلیون یورو توسط سرمایه‌گذاران فرانسوی در طرح‌های توسعه شیلات آن سرمایه‌گذاری شده و بیش از ۵۰۰ مزرعه پرورش ماهی در این خطه مشغول به فعالیت است.

این استان دارای آثار باستانی و تاریخی فراوانی بوده که به هزاران سال پیش باز می‌گردد. در واقع باستان‌شناسان، به خصوص پژوهش‌هایی که در ۴۰ سال اخیر توسط پژوهشگاه میراث فرهنگی صورت گرفته است، نشان می‌دهد که لرستان، یکی از پایتخت‌های باستانی ایران به شمار می‌رود. کنده‌کاری غارها، سفالینه‌ها و اشیای مفرغی متعلق به چند هزار سال پیش لرستان، نشان‌دهنده ظرفیت‌های عالی فرهنگی، تاریخی و باستانی این خطه است.

در ایران، بیش از ۱۸۰ آبشار ثبت شده وجود دارد که شمار زیادی از این آبشارهای جذاب، در استان‌های مازندران و لرستان وجود دارد. معمولاً مقصدهای گردشگری که از وضعیت آب خوبی برخوردار باشند، مانند کردستان، مازندران و لرستان، همواره در طول سال با استقبال گردشگران داخلی و بین‌المللی مواجه می‌شوند. مخصوصاً برای طبیعت‌گردها که در واقع مؤلفه آب‌وهوای مقاصد، تأثیر زیادی در انتخابشان دارد. ۴۵ آبشار در استان لرستان ثبت شده که از نظر شمار آبشارها، رتبه دوم را در اختیار دارد. آن هم در کشوری که از ۱۸۳ آبشار ثبت شده برخوردار است، این تعداد آبشار، خبر از رونق کشاورزی و دامداری و سرزمین بکر از جذابیت‌های طبیعی و گردشگری دارد. آبشار چکان لرستان، یکی از عجایب طبیعی این استان به شمار می‌رود. در لرستان، هم چنان آبشارهای مختلفی در حال کشف است که در سال ۹۲، دو مورد جدید به آن اضافه شد.

طبیعت لرستان، کوهستانی است و به همین دلیل، مردم کوهستان، بدن‌های ورزیده داشته و از تغذیه خوبی برخوردارند. این خصیصه را در سبک زندگی و وضعیت جسمانی لرها می‌توان مشاهده کرد. بیش از ۲۵۰ غار و پناهگاه صخره‌ای را در خود جای داده است که خوشبختانه نیمی از آن‌ها در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده‌اند.

آب و هوای منحصر به فردی این اقلیم دارد. این تنوع اقلیمی از شمال به جنوب و از شرق به غرب استان کاملاً مشهود است و بسیاری از گردشگران را جذب خود می‌کند. اگر عادت شمال رفتن ایرانی‌ها، کمی متعادل شود،

^۱. Green services

بسیاری از نقاط بکر و منحصر به فرد گردشگری ایران زمین، بهتر شناخته می‌شود که یکی از آن‌ها، اردبیل و لرستان است.

در زمستان، بخش‌های جنوبی استان دارای هوایی مطبوع و بارانی بوده در حالی که در همان لحظه بخش‌های شمالی با برف و کولاک همراه است. لرستان، خرم‌آباد را دارد که یکی از خرم‌ترین‌های ایران است. جایی که از آب و هوای معتدل در زمستان و تابستان برخوردار است و توره‌های بسیاری در سال‌های اخیر، به این منطقه سفر کرده‌اند. با این حال، بروجرد، در زمستان سرد و در تابستان، یک بیلاق عالی برای طبیعت‌گردها است.

منابع

- احمدی پور، زهرا و محمد رحیم رهنما و ابراهیم رومینا (۱۳۹۰)، نقش نظام تقسیمات کشوری در توسعه ملی مورد مطالعه: ایران، فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره پانزدهم - شماره ۲
- احمدی، سید عباس (۱۳۸۶)، بررسی نقش و موقعیت ایران در نظریه‌های ژئوپلیتیک، فصلنامه مجلس و راهبرد، شماره ۵۷
- امان‌اللهی بهاروند، سکندر (۱۳۹۱)، قوم لر، چاپ نخست، تهران: آگاه.
- باقری، معصومه و ابوالفضل زمانی و محسن زمانی (۱۳۹۵)، بررسی و ارزیابی سیر تحولات تقسیمات کشوری در ایران (با تأکید بر نقش تقسیمات کشوری در روند الگوی تغییرات شهری در ایران)، فصلنامه مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، سال دوم - شماره ۱/۲
- حسینی، سید احمد (۱۳۹۰)، مسائل و موانع توسعه استان لرستان، فصلنامه پژوهش اجتماعی، فصلنامه شماره ۱۳
- دالوند، حمیدرضا (۱۳۸۱)، تاریخ نگاران لرستان و مقوله هویت، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۴
- دهقانی زاده، مجید (۱۳۸۷)، بررسی و تحلیل جایگاه استان‌های کشور به لحاظ شاخص‌های بخش صنعت و معدن (با تأکید بر استان یزد)، فصلنامه برنامه‌ریزی و بودجه، شماره ۱۰۷
- رحیم‌پور، علی (۱۳۸۹)، امنیت خلیج فارس و جایگاه استراتژیک ایران، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، شماره ۹
- رفیع، حسین (۱۳۸۷)، دانش واژه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژی در دنیای اطلاعات (با تأکید بر مورد ایران)، فصلنامه سیاست، شماره ۷
- سعادت مهر، مسعود (۱۳۸۴)، تحلیلی مقایسه‌ای از سطح نسبی توسعه‌ی کشاورزی شهرستان‌های استان لرستان، فصلنامه اقتصاد مقداری، دوره دوم - شماره ۴
- ضیائی‌ان فیروزآبادی، پرویز و شهریار خالدی و سکینه خندان و انوش علیزاده (۱۳۸۹)، پهنه‌بندی آگروکلیمایی مرکبات در استان لرستان با استفاده از مدل همپوشانی شاخص و منطق فازی و مقایسه مدل‌ها، فصلنامه آمایش محیط، فصلنامه بهار، شماره ۸
- عسگری، سهراب (۱۳۸۳)، نقش و جایگاه منطقه خلیج فارس و خاورمیانه در ژئوپلیتیک انرژی، فصلنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۲۰۹ و ۲۱۰
- عینالی، جمشید و احمد رومیانی و زهرا اسکندری شهرکی (۱۳۹۵)، تحلیل اثرگذاری جاذبه‌های گردشگری استان لرستان و اولویت‌بندی آن‌ها در راستای سرمایه‌گذاری و توسعه منطقه‌ای، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره ۲۳
- فنی، زهره و مریم بیرانوند زاده و اکبر سلطان زاده و حکمت امیری (۱۳۹۳)، تعادل بخشی در نظام شهری استان لرستان با رویکرد آمایش سرزمین، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، شماره ۸
- قامت، جعفر (۱۳۸۸)، جایگاه خاورمیانه در اندیشه‌های ژئوپلیتیک، فصلنامه دانشنامه، شماره ۵
- قنبری، یوسف و حمید برقی و احمد حجاریان (۱۳۹۳)، تحلیل و اولویت‌بندی درجه توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان لرستان با استفاده از تکنیک تاپسیس، فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره ۲۱
- کاویانی راد، مراد (۱۳۸۳)، امنیت ملی از منظر جغرافیای سیاسی، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۲۶
- لشنی زند، مهران و بهروز پروانه و فتانه بیرانوند (۱۳۹۰)، پهنه‌بندی اقلیمی استان لرستان با استفاده از روش‌های آماری و تعیین مناسب‌ترین روش تجربی، فصلنامه جغرافیای طبیعی، شماره ۱۱

- لطفی، نقی و داوود نادمی (۱۳۸۵)، جهانی شدن و ایران (ارزیابی جایگاه ایران در فرایند جهانی شدن)، فصلنامه علوم اجتماعی (دانشگاه فردوسی مشهد)، شماره ۷
- مدیسون، جی. بی. (۱۳۸۰)، جهانی شدن؛ چالش‌ها و فرصت‌ها (نگاهی پدیدارشناسانه به فرایند جهانی شدن)، ترجمه محمود سلیمی، فصلنامه راهبرد، شماره ۲۲
- میره ای، محمد و مسلم عارفی و آیت رشنوفر (۱۳۹۵)، پژوهشی بر توسعه‌یافتگی و نابرابری‌های آن در استان لرستان، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره ۲۱
- هاشمی، عبدالرضا (۱۳۹۲)، سیمای توسعه در استان لرستان در سال ۱۳۹۲، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره هفتم - شماره ۴

